

DOI: 10.7251/GFP1808102S

UDC: 368.025.1(094.5.072))

Originalni naučni rad

Datum prijema rada:
1. jun 2018.

Datum prihvatanja rada:
20. jun 2018.

Prof. dr

Slobodan Stanišić

*Advokat i vanredni profesor
Fakulteta pravnih nauka
Panevropskog univerziteta
"Apeiron" Banja Luka
slobodan.n.stanistic@apeiron-edu.eu*

Pravne posljedice docnje u plaćanju premije osiguranja

Rezime: U referatu se razmatraju pravne posljedice koje mogu nastupiti po osiguranika kada zakasni ili uopšte ne ispuni obavezu plaćanja premije.

Propust da se premija osiguranja plati u vrijeme i na način kako je to predviđeno ugovorom o osiguranju odnosno zakonom, utiče na početak trajanja osiguravajućeg pokrića, a time i postojanje obaveze osiguravača da nadoknadi štetu ili isplati osiguranu sumu kada nastupi događaj koji predstavlja osigurani slučaj.

Ključne riječi: premija osiguranja, plaćanje, docnja, posljedice, osiguravajuće pokriće.

UVOD

Zaključenjem ugovora o osiguranju kao sinalagmatičnog i teretnog ugovora ustanovljavaju se obaveze, kako za osiguranika koji se, prije svega i pored ostalog, obavezuje da plaća osiguravaču premiju osiguranja, tako i za osiguravača koji se obavezuje da snosi posljedice ostvarenja konkretnog rizika, odnosno da osiguraniku ili nekom trećem licu isplati naknadu odnosno ugovorenu svotu ili učini nešto drugo, ako nastupi događaj koji predstavlja osigurani slučaj.¹

Obaveze osiguranika i osiguravača su, dakle, uzajamano vezane, jer obaveza jedne ugovorne strane u ugovoru o osiguranju predstavlja osnov obaveze druge ugovorne strane.²

Zbog toga se i na ugovor o osiguranju odnose opšte odredbe ZOO o neispunjenju dvostrano obaveznih ugovora, a posebno one koje se odnose na raskid ugovora zbog neispunjenja.³

Ispunjenje obaveze plaćanja premije osiguranja u skladu sa ugovorom i zakonom je uslov za ostvarenje funkcija osiguranja, pa je sasvim razumljivo što se za slučaj da osiguranik

¹ Vidi čl.897 Zakona o obligacionim odnosima (ZOO)

² P.Šulejić, Pravo osiguranja, str.168-169, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2005

³ Vidi čl.122-132 ZOO

propusti da ispuni navedenu ugovornu obavezu, vezuju određene građanskopravne posljedice.

O navedenim posljedicama će biti riječi u daljim izlaganjima.

POJAM PREMIJE OSIGURANJA

Prema većini autora⁴, riječ premija ima porijeklo u latinskom jeziku. Smatra se da je nastala od latinskih riječi *praemium* (nagraditi, nagrada) ili *primum* (prvi).

Riječ “*praemium*” (“nagrada”) treba shvatiti u smislu cijene ili naknade koja pripada osiguravaču za pokrivanje i snošenje posljedica realizacije rizika u odnosnom periodu osiguranja, a riječ “*primum*” (“prvi”) treba razumjeti tako da je ugovarač osiguranja obavezan da prvi ispuni svoju obavezu (plati cijenu osiguranja) da ugovor o osiguranju postane pravovaljan.⁵ Ovo naročito važi u slučaju kada se za uplatu premije vezuje početak obaveze osiguravača.

U zavisnosti od toga da li predstavlja naknadu za izvršenu uslugu ili pak ulog ili participaciju osiguranika za obezbjeđenje zaštite od rizika, premija osiguranja predstavlja „cijenu uz koju osiguravač uzima teret rizika“, „naknadu koju osiguratelj prima od osiguranika u zamjenu za obećanu prestaciju, odštetu ili osiguranu svotu”⁶, odnosno “doprinos osiguranika za organiziranje zaštite od rizika”⁷

Premija osiguranja je bitan sastojak ugovora o osiguranju (*essentialia negotii*) bez kojeg on ne može postojati.

Po jednim, ona predstavlja cijenu osiguranja, odnosno “naknadu koju osiguratelj prima od osiguranika u zamjenu za obećanu prestaciju, odštetu ili osiguranu svotu”⁸, a po drugima “doprinos osiguranika za organiziranje zaštite od rizika”⁹

Smatramo da je, uz izvjesne minimalne korekcije u pogledu upotrebljenih riječi i izraza u nazivu osiguravača (riječi “osiguravajući zavod” treba zamjeniti riječima “društvo sa osiguranje” ili “osiguravač”), najviše prihvatljiva definicija prof.Dr Vladimira Jovanovića koju citiramo:

“Pod premijom osiguranja podrazumevamo sumu koju osiguranik odnosno ugovarač osiguranja uplaćuje osiguravajućem zavodu (društvu za osiguranje), sukcesivno, u određenim vremenskim razmacima, dok traje odnos osiguranja (ili dok, kod nekih ličnih osigu-

⁴ Vidi kod B.Jakaša, *Pravo osiguranja*, str.159, Informator, Zagreb, 1972 ; V.Petranović, *Osiguranje i reosiguranje*, str.71, Informator, Zagreb, 1984

⁵ B.Jakaša, *op.cit* str.159

⁶ J. Hémard, *Théorie et pratique des assurances terrestres*, t.I , p.89, Paris: Tenin, 1924-1925; P.Weyer, *La prime d' assurance*, Paris, 1932, p.4; P. Šulejić, *op.cit.* str.105; B.Jakaša, , *op.cit.* str.159; V.Jovanović, *Priručnik o osiguranju*, str.24, Informator, Zagreb, 1965 g.

⁷ N.Nikolić, *Ugovor o osiguranju*, Beograd, 1957 g. , str.136

⁸ B.Jakaša, *op.cit.* str.158

⁹ N.Nikolić, *Ugovor o osiguranju*, str.136, Beograd, 1957 g.

ranja, ne dostigne određeni iznos) ili koju isplaćuje odjednom prilikom zasnivanja odnosa osiguranja.”¹⁰

NAČIN PLAĆANJA PREMIJE OSIGURANJA

Iz citirane definicije, ali i iz samog zakonskog teksta¹¹ kojim se reguliše plaćanje premije osiguranja, proističe da postoje dva načina plaćanja premije.

Prema jednom, premija se plaća sukcesivno u određenim vremenskim razmacima koji su ugovoreni i to dok traje građansko-pravni odnos osiguranja. Takva premija se zove “tekuća premija”.

Prema drugom, premija se plaća odjednom za cijeli period osiguranja i to prilikom zaključenja ugovora o osiguranju ili neposredno poslije njegovog zaključenja. Takva premija se zove “miza”.

DOSPJELOST PREMIJE

Zakonodavac propisuje generalno pravilo da se premija plaća u ugovorenim rokovima, što znači da se vrijeme plaćanja premije (rok do čijeg se isteka premija mora platiti), a time i dospelost obaveze osiguranika odnosno ugovarača osiguranja da plati premiju osiguranja, po pravilu, ustanovljava sporazumom ugovornih strana.

Dakle, među ugovornim stranama može biti ugovoreno da se **premija plaća prilikom ili poslije zaključenja ugovora.**

Premija osiguranja se plaća prilikom zaključenja ugovora

Smatraće se da je ugovoreno da se premija ima platiti prilikom zaključenja ugovora ako postoji izričit sporazum ugovornih strana da se premija plati odjednom ili ako iz same prirode ugovora o osiguranju i sadržaja obaveza ugovornih strana proističe da se premija ima platiti odjednom u jednokratnom novčanom iznosu.

U vezi sa ugovaranjem načina i vremena plaćanja premije, te nastupanjem njene dospelosti valja ukazati na slijedeće moguće situacije:

1) Ako je izričito ugovoreno da se premija treba platiti odjednom

U ovom slučaju dospelost plaćanja premije nastupa u trenutku zaključenja ugovora o osiguranju.

Ovakvo rješenje je u skladu sa opšteprihvaćenim načelom u praksi osiguranja da se premija plaća unaprijed za određeni period osiguranja i karakteristično je za tzv. kratkoročna osiguranja.

Premija osiguranja mora biti plaćena odmah, u momentu zaključenja ugovora o osiguranju i to odjednom u jednokratnom novčanom iznosu.

¹⁰ Vidi kod V.Jovanović, Priručnik o osiguranju, str.24, Informator, Zagreb, 1965 g.

¹¹ “Premija se plaća u ugovorenim rokovima, a ako treba da se isplati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora”.(Vidi čl.912 st.2 ZOO)

Ipak treba naglasiti da su izričite klauzule prema kojima se premija osiguranja ima platiti odjednom i odmah u trenutku zaključenja ugovora o osiguranju rijetke u praksi osiguravajućih društava.

2) Ako nije izričito ugovoreno da se premija treba platiti odjednom

U svakodnevnoj praksi društava za osiguranje je pravilo da se prilikom zaključenja ugovora uručuje samo polisa osiguranja u kojoj je naznačen iznos premije osiguranja, bez preciziranja vremena kada se taj iznos ima platiti i na koji način .

Dakle, polise osiguranja naših društava za osiguranje, naročito kada su u pitanju kratkoročna osiguranja, po pravilu, ne sadrže klauzulu o dospjeću premije, već neodređene sintagme, kao na primjer: “premija je plaćena fakturom” ili “premija je plaćena po računu”, te naznačenje iznosa premije u novcu, a nisu rijetki ni slučajevi da se u polisi samo označava jednokratni ukupni iznos premije, a da rubrika o načinu i rokovima plaćanja ostane nepopunjena.

Ovakve situacije koje su rezultat nemarnog i neprofesionalnog postupanja stručnih službi društava za osiguranje dovode do značajnih teškoća prilikom utvrđivanja i ocjenjivanja vremena dospelosti premije osiguranja i osnovanosti postavljenih odštetnih zahtjeva, a time i do različitih postupanja parničnih sudova prilikom odlučivanja o zahtjevima oštećenih za isplatu naknade štete ili ugovorene svote.

Nije izričito ugovoreno vrijeme plaćanja premije kada u polisi osiguranja ili pak nekom drugom dokumentu koji su potpisale obje ugovorne strane, u pogledu načina i vremena plaćanja premije ne postoji nikakva klauzula ili kada je u polisi samo naznačen jednokratni iznos premije koji se ima platiti, bez klauzule o načinu i vremenu plaćanja premije ili pak kada je upotrebljena sintagma: “premija je plaćena fakturom”, “premija je plaćena po računu” i slično.

U ovakvim situacijama, obzirom da u polisi osiguranja nije navedeno da se premija plaća sukcesivno (u ratama), već je naveden jednokratni i ukupan iznos premije za cijeli period osiguranja, te da se isti ima platiti “po računu”, smatramo da važi oboriva pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*) da je u takvim slučajevima ugovoreno da se premija ima isplatiti odjednom i to u trenutku zaključenja ugovora.

Sintagmu “ako treba da se isplati odjednom” navedenu u zakonskom tekstu odredbe čl.912 st.2 ZOO, dakle, treba tumačiti prije svega tako da je među ugovornim stranama dogovoreno da se premija ima platiti u cjelini i jednokratno i to samo jednim činom davanja.

3) Ako iz prirode posla i sadržaja obaveze osiguranika proističe da se premija treba platiti odjednom

I sama priroda nekih ugovora o osiguranju upućuje da je ugovoreno da se premija ima platiti u trenutku zaključenja ugovora.

To će biti slučaj kod većine kratkoročnih ugovora o osiguranju koji se zaključuju na period od godinu dana ili na kraće vremenske periode, a u polisi osiguranja je naznačena premija osiguranja u jednokratnom iznosu.

Dakle, sintagmu “ako treba da se isplati odjednom” treba tumačiti i tako da će se smatrati da postoji obaveza plaćanja premija u trenutku zaključenja ugovora i u slučajevima kada to proističe iz prirode zaključenog ugovora o osiguranju, pri čemu se naročito misli na kratkoročne ugovore o osiguranju u kojima je naveden jednokratni i ukupan iznos premije za cijeli period na koji se osiguranje zaključuje.

Na dospelost obaveze osiguranika odnosno ugovarača osiguranja za plaćanje premije nije od uticaja ispostavljanje računa - fakture za uplatu premije sa naznakom “premija je plaćena po računu ili po fakturi”, kao što nije od uticaja na dospelost te njegove obaveze ni slučaj kada mu faktura uopšte nije ni ispostavljena. Dospelost plaćanja premije je nastupila u trenutku zaključenja ugovora o osiguranju, pa je osiguranik odnosno ugovarač osiguranja bio dužan da osiguravaču plati premiju odmah i neposredno pri zaključenju ugovora, ne čekajući dostavu fakture.

Za trenutak dospelosti premije se, na izvjestan način, vezuje i početak obaveze osiguravača da snosi posljedice ostvarenja ugovorenog rizika. Dakle, kada je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom počinje narednog dana od dana uplate premije.¹² Ovakva klauzula je nesumnjivo u interesu osiguravača, jer osiguravajuće pokriće počinje da djeluje tek narednog dana od dana zaključenja ugovora o osiguranju, što znači da osiguravač neće biti dužan nadoknaditi štetu čak i u slučaju kada ista nastane na dan zaključenja ugovora i unatoč činjenici da je premija plaćena toga dana, dakle u trenutku zaključenja ugovora. Obzirom da se radi o dispozitivnom karakteru zakonske norme, dopuštene su i drugačije klauzule. Tako, na primjer, u interesu osiguranika odnosno ugovarača osiguranja može biti ugovoreno da osiguravajuće pokriće počinje teći odmah, u trenutku zaključenja ugovora, tako da se u polisi osiguranja može naznačiti čas i minut kada se smatra da je ugovor o osiguranju zaključen. Obaveza osiguravača u ovom slučaju nastaje u trenutku zaključenja ugovora. Napominjemo da su i ovakve klauzule vrlo rijetke u praksi osiguranja.

Premija osiguranja se plaća poslije zaključenja ugovora

U praksi osiguranja, je mnogo češći slučaj da se ugovorne strane sporazumiju da se premija osiguranja plaća poslije zaključenja ugovora o osiguranju.¹³ To će biti naročito u slučaju ako se radi o ugovorima o višegodišnjem ili dugoročnom osiguranju kada premija ima karakter tzv. tekuće premije koja dopijeva prvog dana tekućeg perioda osiguranja pod kojim se smatra period od jedne godine dana obzirom da je navedeni period najpovoljniji za utvrđivanje visine premija prema riziku koji se osiguranjem pokriva.¹⁴

Ukupna premija osiguranja obračunata za cijeli tekući period osiguranja (godišnja premija) može biti na osnovu sporazuma ugovornih strana podijeljena na mjesečne, tromjesečne ili šestomjesečne rate (obroke), a u praksi osiguranja se čak ugovara i dospjeće

¹² Vidi čl.913 st.1 ZOO

¹³ Vidi čl.913 st.2 ZOO

¹⁴ O tome detaljnije vidi kod P.Šulejić, op.cit. str.231

svakog pojedinog obroka uz naznaku dana dospijeća. Sporazum o plaćanju premija u rata-ma (obrocima) se unosi u polisu osiguranju ili u ispravu koje se prilažu uz polisu, a nekad se zaključuje i poseban sporazum o izvršenju međusobnih obaveza ugovornih strana koji se u praksi naziva "Sporazum o plaćanju premija i šteta".

U slučaju obročnog plaćanja dovoljno je da osiguranik plati i samo jedan obrok da ne nastupe posljedice neplaćanja premije, osim ako ugovorne strane nisu drugačije ugovorile.¹⁵

Podjela godišnje premije osiguranja na rate nije od uticaja na obavezu osiguranika koji je i dalje dužan da plati ukupan iznos ugovorene godišnje premije što je vidljivo iz mogućnosti osiguravača da sve neplaćene premijske obroke iz tekuće godine osiguranja naplati prilikom ma koje isplate iz osnova dotičnog osiguranja.¹⁶

Kada se ugovorne strane sporazume da se premija plaća poslije zaključenja ugovora, obaveza osiguravača da isplati naknadu ili svotu određenu ugovorom počinje da teče od dana koji je ugovoru o osiguranju označen kao dan početka osiguranja. Kao dan početka osiguranja, u praksi se najčešće naznačuje dan zaključenja ugovora o osiguranju, što znači da od toga dana počinje da teče osiguravajuće pokriće i da je već tada dospjela obaveza osiguravača da isplati naknadu ili ugovorenu svotu. Drugim riječima, pristajanjem na takvu ugovornu klauzulu prema kojoj se premija osiguranja ima plaćati nakon sklapanja ugovora o osiguranju, osiguravač u stvari daje svoj pristanak da osiguravajuće pokriće počne da djeluje prije nego što premija bude plaćena, a smatra se i da se obavezao da će isplatiti naknadu ili osiguranu sumu onoga dana koji je u polisi osiguranja označen kao dan početka osiguranja, a to je prema ustaljenoj praksi osiguranja, po pravilu, dan kada je ugovor zaključen.

Obzirom da u takvom slučaju osiguravajuće pokriće teče, po pravilu, od dana zaključenja ugovora, to praktično ima za posljedicu da će osiguravač biti dužan da ispuni svoju obavezu iz ugovora o osiguranju za sve one slučajeve koji su desili nakon proteka dana koji je određen u ugovoru kao dan početka osiguranja.¹⁷

POSljedICE NEPLAĆANJA PREMIJE OSIGURANJA¹⁸

Posljedice neplaćanja premije nastupaju uvijek u situaciji kada osiguranik odnosno ugovarač osiguranja ne plati premiju osiguranja na vrijeme i na način kako je ugovoreno.

Posljedice neplaćanja premije se ogledaju u tome što zbog zakašnjenja odnosno neplaćanja premije u ugovorenom roku ne počinje da teče osiguravajuće pokriće odnosno ne počinje dejstvo osiguranja, ili pak u tome što ugovor o osiguranju čije je dejstvo započelo, pod određenim uslovima, prestaje po samom zakonu.

Važno je napomenuti i to da se zakonske odredbe koje regulišu posljedice

¹⁵ Vidi više o tome kod D.Pavić, Ugovorno pravo osiguranja Komentar zakonskih odredaba, str.212, Tectus, Zagreb, 2009 g.

¹⁶ P.Šulejić, op.cit.str.231

¹⁷ O tome vidi više kod V.Gorenc, Zakon o obveznim odnosima sa komentarom, Rif Plus, Pravna biblioteka, Zagreb 1998 g.

¹⁸ Vidi čl.913 st.1-5 ZOO

neplaćanja premije, ne odnose na osiguranje života.

Početak dejstva osiguranja kada je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora

Plaćanje premije u roku može predstavljati uslov za početak dejstva osiguranja.

Za ovakvo rješenje se odlučio zakonodavac, kada je propisao, da će obaveza osiguravača da plati naknadu ili svotu osiguranja početi narednog dana od dana uplate premije osiguranja, ako je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora.¹⁹

Posljedice neplaćanja premije kad je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora - suspenzija dejstva ugovora o osiguranju i osiguravajućeg pokrića

Ako osiguranik odnosno ugovarač osiguranja ne plati premiju osiguranja prilikom zaključenja ugovora o osiguranju, već to učini nakon toga trenutka, osiguravajuće pokriće neće početi da teče zbog suspenzije dejstva već zaključenog ugovora o osiguranju, pa slijedom toga ni osiguravač, neće biti u obavezi da isplati naknadu ili ugovorenu svotu, ukoliko nakon zaključenja ugovora nastupi događaj koji je ugovorom o osiguranju predviđen kao osigurani slučaj.²⁰ "Plaćanje premije se na taj način predstavlja kao odložen uslov za nastupanje dejstva već punovažno zaključenog ugovora. Izloženo rezonovanje je prihvaćeno i u sudskoj praksi."²¹

Obzirom da je nastupanje obaveze osiguravača odloženo tek za naredni dan od dana uplate premije, mogu se dogoditi i takve situacije da osiguravač neće biti dužan da isplati naknadu ili ugovorenu svotu i pored činjenice što je premija uplaćena odmah po zaključenju ugovora. To će biti slučaj ako u periodu od trenutka zaključenja ugovora do trenutka početka osiguravajućeg pokrića nastupi šteta, obzirom da obaveza osiguravača počinje narednog dana od dana uplate premije.

Početak dejstva osiguranja kad je ugovoreno da se premija plaća nakon zaključenja ugovora

Ako je ugovoreno da se premija plaća nakon zaključenja ugovora o osiguranju, početak osiguravajućeg pokrića nije vezan za plaćanje premije, tako da ono može početi da teče i od dana kada je ugovor zaključen. Dejstvo ugovora o osiguranju i njime ustanovljeno osiguravajuće pokriće, dakle, postoji već od samog trenutka zaključenja ugovora, stim što se može ugovoriti i neki drugi datum početka osiguravajućeg pokrića koji se i ne poklapa sa danom zaključenja ugovora. Zakonodavac se opredjelio za rješenje da osiguravajuće

¹⁹ Vidi čl.913 st.1 ZOO

²⁰ "Ako je ugovorom o osiguranju predviđeno da se premija plaća odjednom prilikom zaključenja ugovora, tada u pogledu osiguranog rizika koji se dogodio posle zaključenja ugovora, ali pre nego što je osiguranik platio premiju, ne nastaje obaveza osiguravača da plati ugovorenu naknadu." (Vrhovni sud Srbije, Beograd, Prev. 136/95 od 05.04.1995 - citirano prema www.sudskapraksa.com, Intermex Beograd.)

²¹ Vidi P.Šulejić u Komentar ZOO- II knjiga , Grupa autora, Glavi redaktor : Prof.Dr.Slobodan Perović, str.1489, komentar ispod čl.913 ZOO, Beograd, 1995 g. "Ugovarač osiguranja nije u obavezi da isplati korisniku osiguranja osiguramu sumu ako premija osiguranja nije plaćena. Uplata premije predstavlja odložen uslov za nastupanje dejstva punovažnog ugovora o osiguranju" (Vrhovni sud Crne Gore , Rev.br.152/08 od 08.05.2008 godine)

pokriće, a time i obaveza osiguravača da isplatu naknadu ili svotu određenu ugovorom o osiguranju počinje od dana određenog u ugovoru kao dana početka osiguranja.²² Takvo rješenje može biti u interesu osiguranika, pogotovo, na primjer, kada osiguranik želi da mu bude vozilo osigurano obzirom da kreće na put.²³

Dakle, ako je ugovoreno da se premija plaća nakon zaključenja ugovora, osiguravajuće pokriće počinje da teče već od dana određenog u ugovoru o osiguranju kao dana početka osiguranja, pa će osiguravač biti u obavezi da plati naknadu ili ugovorenu svotu ako se ostvari osigurani slučaj i pored činjenice što premiju osiguranja nije naplatio.²⁴

Posljedice neplaćanja premije kad je ugovoreno da se premija plaća nakon zaključenja ugovora - prestanak ugovora o osiguranju po samom zakonu

Ako je ugovoreno da se premija plaća poslije zaključenja ugovora, a ugovarač osiguranja ne plati premiju do dospelosti, niti to učini drugo zainteresovano lice, dalja posljedica neplaćanja premije je u tome što ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu.

Naime, ugovor o osiguranju će prestati po samom zakonu nakon isteka roka od 30 dana od dana kada je ugovaraču osiguranja uručeno preporučeno pismo osiguravača sa obavještenjem o dospelosti premije, uz uslov da ovaj rok ne može isteći prije nego što protekne 30 dana od dospelosti premije.²⁵

To znači da tek po isteku ugovorenog roka za plaćanje premije osiguranja, osiguravač ima obavezu da ugovarača osiguranja obavjesti preporučenim pismom o dospelosti premije i ostavi mu naknadni rok od 30 dana koji se inače zove "počekni rok".

Tek po isteku ovog počeknog roka ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu.

Na isti način se izjašnjava i sudska praksa.²⁶

Izjava o raskidu ugovora nije potrebna, jer ugovor prestaje po sili zakona. Ne može se pravovaljano ugovoriti da počekni rok bude kraći od 30 dana, ali se može ugovoriti da taj rok bude duži, jer je to interesu osiguranika. Takođe se ne može ugovoriti ni da ako premija nije plaćena o dospelosti, osiguravajuće pokriće automatski prestaje i bez preporučene pisane opomene.²⁷

²² Vidi čl.913 st.2 ZOO

²³ Vidi P.Šulejić u Komentar ZOO- II knjiga , Grupa autora, Glavi redaktor : Prof.Dr.Slobodan Perović, str.1489, komentar ispod čl.913 ZOO, Beograd, 1995 g.

²⁴ D.Pavić, op.cit.str.214

²⁵ Vidi čl.913 st.3 ZOO

²⁶ "Ugovor o osiguranju prestaje po samom zakonu ako ugovaratelj osiguranja ne plati premiju nakon sklapanja ugovora i nakon isteka roka od trideset dana nakon što ga osiguratelj preporučenim pismom obavjesti ugovaratelja osiguranja o dospelosti premije. Ugovor ne može raskinuti ugovaratelj osiguranja koji nije ispunio dospelu obavezu, već pravo izbora pripada osiguratelju." (Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-2058/97 od 10.03.1998 godine- Zbirka 5/98) - citirano prema D.Pavić , op.cit. str.215 ;

²⁷ Vidi više kod D.Pavić, op.cit.str.215

Ako je ugovor o osiguranju prestao na opisani način propisan zakonom, osiguranik ostaje u obavezi da plati cijeli iznos premije za tekuću godinu osiguranja ako je do dana prestanka ugovora nastupio osigurani slučaj.

I osiguravač ostaje u obavezi, ako osigurani slučaj nastane za vrijeme trajanja početnog roka.

Ako pak osiguranik ne plati premiju za dalje osiguranje do dospelosti niti u naknadnom - početnom roku, osiguravač nije dužan da nadoknadi štetu koja nastane poslije protoka početnog roka.

Ako osiguravač u okviru trajanja osiguranja ili početnog roka pozove osiguranika odnosno ugovarača osiguranja da ispuní svoju ugovornu obavezu plaćanja premije, ugovor o osiguranju ostaje na snazi.

Isto važi ako je osiguravač, u toku početnog roka, podnio tužbu za naplatu premije.

U tom slučaju on će biti dužan da nadoknadi štetu i kada ista nastane nakon isteka navedenog roka.²⁸

U svakom slučaju, ugovor o osiguranju će prestati po samom zakonu i ako premija ne bude plaćena u roku od godine dana od dospelosti.²⁹

Ovakva situacija može nastati ako osiguranik uopšte ne plati premiju osiguranja, a osiguravač u toku trajanja osiguranja ne podnese tužbu za naplatu premije osiguranja.³⁰

Osiguravač u ovom slučaju, bez obzira što je ugovor o osiguranju prestao po samom zakonu ima pravo da zahtjeva isplatu premije osiguranja i to za cijelu godinu na čijem početku je premija dospjela zajedno sa dospjelim kamatama.³¹

Ako nastane osigurani slučaj prije nego što je plaćena premija osiguranja, a ugovor o osiguranju nije raskinut zbog neplaćanja premije, osiguravač ima i pravo da od dugovane naknade odbije iznos premije koji mu osiguranik duguje.³²

Početak i prestanak dejstva osiguranja

Sve što je rečeno o dejstvu ugovora osiguranja, početku obaveze osiguravača i posljedicama neplaćanja premije treba posmatrati u vezi sa opštim odredbama ZOO o početku dejstva osiguranja.³³ Ova zakonska odredba nije kogentne, već dispozitivne prirode, što

²⁸ Vidi o tome detaljnije kod: P.Šulejić u Komentar ZOO- II knjiga , Grupa autora, Glavi redaktor: Prof.Dr.Slobodan Perović, str.1490, komentar ispod čl.913 ZOO, Beograd, 1995 g.

²⁹ Vidi čl.913 st.4 ZOO

³⁰ Vidi o tome detaljnije kod: P.Šulejić u Komentar ZOO - II knjiga , Grupa autora, Glavi redaktor: Prof.Dr.Slobodan Perović, str.1490, komentar ispod čl.913 ZOO, Beograd, 1995 g.

³¹ Ibidem

³² Vidi više o tome kod D.Pavić, op.cit.str.215-216

³³ "Ako drukčije nije ugovoreno, ugovor o osiguranju proizvodi svoje dejstvo počev od dvadeset

je prepoznatljivo iz sintagme “ako drugačije nije ugovoreno” sadržane u čl.922 st.1 ZOO.

To znači da je ugovornim stranama ostavljena autonomija stipuliranja u pogledu početka i trajanja dejstva osiguranja.

Kao što smo već naveli, pravilo je u praksi osiguranja da se početak obaveze osiguravača uslovljava plaćanjem premije osiguranja, tako da obaveza osiguravača počinje u 0,00 časova slijedećeg dana od dana plaćanja premije, što je vidljivo iz pravila (uslova) većine društava za osiguranje.

Međutim, ako je ugovoreno da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora (odjednom), onda se u pogledu dejstva osiguranja neće primjeniti odredba čl.922 st.1 ZOO, već odredba čl.913 st.1 ZOO koja se u tom slučaju, u odnosu na odredbu čl.922 st.1 ZOO, pojavljuje kao “lex specialis”.

Ako je pak ugovoreno da se premija plaća poslije zaključenja ugovora, onda se u pogledu dejstva osiguranja, takođe, neće primjeniti odredba čl.922 st.1 ZOO, već odredba čl.913 st.2 ZOO koja se u tom slučaju, u odnosu na odredbu čl.922 st.1 ZOO, pojavljuje kao “lex specialis”. Obaveza osiguravača tada počinje od dana koji je u ugovoru određen kao dan početka osiguranja.

Tek, u slučaju, “ako nije drugačije ugovoreno”, dakle, ako nije ugovoreno ili ako iz prirode posla ne proističe da se premija plaća prilikom zaključenja ugovora ili ako nije ugovoreno da se premija plaća poslije zaključenja ugovora, primjeniće se opšta odredba o početku dejstva osiguranja sadržana u čl.922 st.1 ZOO, tako da će osiguravajuće pokriće početi da teče od 24 časa dana koji je u polisi označen kao dan početka trajanja osiguranja, a završiće se završetkom posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno tj. istekom 24-og časa toga dana. U tom slučaju, ako se osigurani slučaj dogodi istoga dana kada počinje osiguranje, ali prije isteka 24-tog časa dana koji je u polisi označen kao dan početka osiguranja, ugovarač osiguranja, odnosno osiguranik ili pak korisnik osiguranja neće imati pravo na naknadu odnosno ugovorenu svotu.

Ako se, pak, osigurani slučaj dogodi poslije isteka 24-tog časa dana koji je u polisi označen kao dan početka osiguranja, a prije isteka 24-tog časa dana roka za koji je osiguranje ugovoreno, osiguravač će biti u obavezi, sve do isteka 24-od časa toga dana.

U slučaju ugovora o osiguranju na neodređeno vrijeme, trajanje osiguranja se može ugovoriti naznakom dana, časa i minuta kada isto počinje da dejstvuje, a osiguranje se nastavlja “iz godine u godinu”. Ukoliko, pak nije šta drugo ugovoreno, dejstvo ugovora o osiguranju počinje počev od 24-og časa onog dana koji je u polisi određen kao dan početka osiguranja, a prestaje istekom istekom 24-og časa posljednjeg dana tekuće godine osiguranja.

četvrtog časa dana koji je u polisi označen kao dan početku trajanja osiguranja, pa sve do svršetka posljednjeg dana roka za koji je osiguranje ugovoreno.” (čl.922 st.1 ZOO)

RASKID UGOVORA O OSIGURANJU

Ako premija osiguranja ne bude plaćena u roku koji je određen ugovorom o osiguranju osiguravač ima pravo izbora saglasno opštim pravilima ZOO o raskidu ugovora zbog neizvršenja³⁴:

- da zahtjeva od osiguranika ili ugovarača osiguranja ispunjenje obaveze,
- da kompenzira premiju koju osiguranik duguje sa naknadom iz osiguranja
- da raskine ugovor o osiguranju zbog neispunjenja,
- da u svakom od navedenih slučajeva zahtjeva naknadu štete, ako je ista nastupila.

ZAKLJUČAK

Na osnovu prethodnih razmatranja možemo zaključiti da je poštovanje zakonom propisane ugovorne discipline u pogledu plaćanja premije osiguranja prvenstveno u interesu osiguranika odnosno ugovarača osiguranja, jer je samo takvo ponašanje navedenih lica kao ugovornih strana u ugovoru o osiguranju uslov za ostvarenje njihovih prava iz građansko-pravnog odnosa osiguranja.

Savjesno i blagovremeno ispunjavanje obaveze plaćanja premije, u interesu je i osiguravača, jer samo kroz potpuno ostvarenje akumulativne funkcije može ostvariti krajnja svrha osiguranja i ideja socijalizacije rizika.

Iz navedenog razloga su razumljiva i društveno prihvatljiva zakonska rješenja kojima se osiguraniku odnosno ugovaraču osiguranja uskraćuje naknada ili ugovorena svota za slučaj neblagovremenog ili potpunog neispunjenja ugovorne obaveze plaćanja premije osiguranja.

Ipak, na osnovu naših istraživanja, te proučavanja smisla i domašaja zakonskih rješenja koja se odnose na posljedice neplaćanja premije, možemo zaključiti da postojeća zakonska rješenja i to posebno ono kojim se regulišu posljedice neblagovremenog plaćanja premije kada se pretpostavlja da je ugovoreno da se ista ima platiti prilikom zaključenja ugovora nisu dovoljno jasna i da ih stoga treba korigovati, kako nebi stvarala dileme u sudskoj i poslovnoj praksi osiguranja. To se posebno odnosi na odredbu čl.912 st.2 alineja II ZOO u kojoj se upotrebljavaju riječi “ako treba da se plati odjednom, plaća se prilikom zaključenja ugovora.” Nije jasno određeno šta znači sintagma “ako treba da se plati odjednom”, pa su moguća različita tumačenja navedene zakonske formulacije. Na to smo ukazali u referatu i iznijeli svoje mišljenje prema kojem se ne slažemo sa većinom pravnih pisaca koji navedenu sintagmu objašnjavaju tako što smatraju da se ista treba razumjeti da je među strankama ugovoreno da se premija plati odjednom. Ako je to zaista tako, onda se postavlja pitanje, koje smo iznijeli u referatu, kako postupiti kada se iz polise ili dokumenta koja prate polis osiguranja uopšte ne može razabrati da je ugovoreno da se premija ima platiti odjednom?

Na ovo pitanje treba da odgovori zakonodavac. Možda bi rješenje trebalo, de lege ferenda, tražiti u stavljanju vremena i načina plaćanja premije na nivo *essentialia negotii* ugovora o osiguranju. Tek u tom slučaju, bi postojala garancija da će polise osiguranja društava za osiguranje sadržavati navedene elemente.

³⁴ Vidi čl.124-132 ZOO

LITERATURA:

- Crnić I., Ilić A., „Osiguranje i naknada štete u saobraćaju“, Informator, Zagreb, 1987
- Gorenc V., „Zakon o obveznim odnosima komentarom“, Rrif Plus, Zagreb, 1998
- Hémard J., *Théorie et pratique des assurances terrestres*, t.I, p.89, Paris: Tenin, 1924-1925
- Jakaša B., „Pravo osiguranja“ Informator, Zagreb, 1972
- Jankovec I., Ogrizović D., Jovanović V. i Slavnić J., „Komentar Zakona o osnovama sistema osiguranja imovine i lica“, Udruženje osiguravajući organizacija Jugoslavije, Beograd, 1991
- Jugoslovensko savetovanje u osiguranju motornih vozila, Zbornik, Trogir, 27-29.03.1985, Udruženje osiguravajućih organizacija Jugoslavije, Trogir, 1985
- Komentar ZOO- II knjiga, Grupa autora, Glavi redaktor :Prof.Dr.Slobodan Perović, Beograd, 1995
- Matijević B., „Osiguranje u praksi“- Odabrani radovi, Naknada, Zadar, 2007,
- Mrkšić D., Petrović Z., Ivančević K., „Pravo osiguranja“ II izdanje, Fakultet za poslovno pravo, Beograd, 2005
- Nikolić N., Ugovor o osiguranju, Beograd, 1957 g.
- Ogrizović D., „Opšti razvoj i položaj osiguranja u Jugoslaviji“, Institut za uporedno pravo, Beograd, 1990
- Pavić D., „Ugovorno pravo osiguranja - Komentar zakonski odredaba“, Tectus, Zagreb, 2009
- Petranović V., Osiguranje i reosiguranje, Informator, Zagreb, 1984
- Petrović D., „Osiguranje života“, Glosarijum, Beograd, 2003
- Petrović Z., Mrkšić D., Ivančević K., „Neživotna osiguranja“ Intermex, Beograd, 2007
- Šulejić P., „Pravo osiguranja“, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2005
- Weyer P., *La prime d' assurance*, Paris, 1932

Prof. Slobodan Stanišić Ph.D

Attorney and Associate Professor at the Faculty of Legal Sciences of the Pan-European University APEIRON in Banja Luka; e-mail: slobodan.n.stanistic@apeiron-edu.eu

Legal Consequences of Late Payments in Payment of the Insurance Premium

Abstract: The paper discusses the legal consequences that may occur when the insured person late or do not fulfill the obligation to pay premiums. Failure to pay premiums on time and in the manner as provided by the insurance contract or by law, affect the beginning of life insurance coverage, and thus the existence of insurers liability to indemnify or pay the insured sum at the occurrence of an event that is insured case.

Key words: insurance premiums, payment default, the consequences, the insurance coverage.